

Trianoni menekült erdész éleletsorsok

Az erdészeti ágazat trianoni veszteségeit feldolgozó munkával dr. Király Pál régi törekvését valósítottuk meg a Földművelésügyi Minisztérium levéltárában őrzött, menekült erdészek listáinak feltárásával. A kutatással az ő emléke előtt is tisztelünk.

Fenyőháza, a Vág folyó a község határában, 1907. (Fortepan/Magyar Földrajzi Múzeum/Erdélyi Mór cége)

1918-1919 fordulóján, majd ezt követően több hullámban Erdélyből, Felvidékről és a déli országrészből a bevonuló idegen csapatok elől spontán menekülés indult meg, amit aztán felerősítettek a megszálló hatalom által az ellenséges magatartásra, vagy az állameskü megtagadására hivatkozva foganatosított kiutasítások.

1918 végétől tízezerrel érkeztek a menekültek, főleg Budapestre. A menekülők ellátására először Liber Endre fővárosi tanácsjegyzőt neveztek ki, majd 1919 szeptemberében határozat született a Bethlen István vezette Béke-előkészítő Iroda és menekültügyi kormánybiztosság felállításáról. Az erdélyi menekülteket segélyező iroda neve már ekkor kisebb megütközést keltett, egy levélváltás során a miniszterelnöknek kellett tisztáznia, hogy az iroda felhívása minden megszállt területről érkező menekülthez vonatkozik. Végül az 1920. április 19-én 3.240/1920 M. E. rendelettel létrehozott Országos Menekültügyi Hivatal (a továbbiakban: OMH) már nevében is különbségtétel nélkül volt hivatott intézni a folyamatosan érkező, több százezer főre duzzadt menekült ügyeit. A Béke-előkészítő Iroda erdélyi menekülteket segélyező irodája 1919 őszén megkezdte a menekültek adatainak összegyűjtését, ez ügyben a Földművelésügyi Minisztériumot is megkereste.

Az erdészeti alkalmazottakra vonatkozó menekültlista összeállításának alapját Dékány István *Trianoni árvák* című könyvéhez készült, a szerző, a Noran Libro Kiadó és az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpontja, valamint az MTA-Lendület Trianon 100 Kutatócsoport együttműködése eredményeként elérhető online menekült-adatbázis¹ jelentette, melyet a menekült államerdészeti alkalmazottakra vonatkozó, a földművelésügyi minisztérium elnöki osztályának iktatott iratai között talált listákkal bővítettünk, illetve néhány esetben különböző adattárak alapján pontosítottunk.

A Földművelésügyi Minisztérium három listája összesen 191 erdész (családtagokkal együtt kb. 260 menekült) adatait tartalmazza, Dékány István menekült-adatbázisában összesen további

104 fő (családtagokkal együtt kb. 350 menekült) szerepel. Összesen tehát 295 érintett erdészeti alkalmazotról van adatunk, akik a családtagokkal együtt kb. 610 trianoni menekültet jelentenek. A Földművelésügyi Minisztérium iratanyagában talált három különböző lista keletkezési idejét és tartalmát tekintve is eltér egymástól. Az első listát a Földművelésügyi Minisztérium iratai² között találtuk meg, 1920. január 22-én zárták le és 151 erdész nevét tartalmazza. 1919 októberében az Erdélyi Menekülteket Segítő Hivatal kérte a földművelésügyi minisztert, hogy az Erdély területéről menekült vagy kiutasított tisztviselők nyilvántartása és elhelyezése céljából a tárca készítsen kimutatást. A csak erdélyiekből álló lista 26 nevet tartalmaz és 1919. november 12-én kelt. Később ehhez csatolták a felvidéki, kárpátaljai, bánsági, és horvátországi menekült erdészek neveit.

A második lista a *Kárpáti falvak segélyakció ügyében tett jelentés* című dossziéhoz kapcsolódik.³ A földművelésügyi miniszter ugyanis hozzájárult ahhoz, hogy „a háborúban feldúlt kárpáti falvak rekonstrukciójára és segélyezésére alakult állami segélyakció” számláján maradt százezer koronát meghaladó összeget a minisztérium fennhatósága alá tartozó és a megszállt területekről elmenekült tisztviselők és altisztek, azok családjainak, valamint általában a földművelésügyi tisztviselők segélyezésére fordítsák. A lista 93 személyt tüntet fel, s ebből 74 sze-

Kimutatás

Erdély területéről menekült vagy kiutasított alkalmazottakról

Sorszám	Név	Állás	Érdelg. beosztása	Ujmanon helyreállt	Szatmari	Magyarországi
1.	Lovász Lajos	segélyező-munkás	Hébergvári erdészeti igazgató-helyettes	Erdélyi menekültügyi miniszter-helyettes I. b. i. r.		
2.	Pellón Lipó	erdőmérnök	Magyarországi főerdész-helyettes	Erdélyi menekültügyi miniszter-helyettes II. b. i. r.		
3.	Schwabner Gusztáv	erdőmérnök	Magyarországi főerdész-helyettes	Kárpátaljai titkár-helyettes		
4.	Ujvári Károly	erdőmérnök	Hébergvári erdészeti igazgató-helyettes	Budapesti állami erdészeti főosztály főosztályvezetője		
5.	Zsukcs Emil	erdőtanácsos	Fogaraszi járási erdészeti igazgató-helyettes	Pécsi járási erdészeti igazgató-helyettes		Magyarországi
6.	Bogán Pál	segélyező-munkás	Hébergvári erdészeti igazgató-helyettes	Székelyföldi erdészeti igazgató-helyettes		
7.	Polgárdi Béla	főerdész-helyettes	Felső-erdélyi főerdész-helyettes			Magyarországi
8.	Ujvári László	erdőtanácsos	Magyarországi főerdész-helyettes			Magyarországi
9.	Rédeli Gyula	erdőmérnök	Magyarországi erdészeti igazgató-helyettes	Egyetemes erdészeti igazgató-helyettes		
10.	Kovácsy Géza	főerdész-helyettes	Magyarországi erdészeti igazgató-helyettes			Magyarországi
11.	Muraközy Pál	erdőmérnök	Hébergvári járási erdészeti igazgató-helyettes			Magyarországi

Kimutatás az erdélyi menekült vagy kiutasított alkalmazottakról. (MNL OL K 178 5048/1919. sz. irat)

¹ <https://trianon100.hu/menekultek>
² MNL OL K 178 5048/1919. sz. irat
³ MNL OL K 178 1107/1920. sz. irat

mély erdészeti alkalmazott. Az első listából ismert nevek mellett feltűnik további 30 új menekült is. A harmadik listát⁴ 1920. június 15-én zárták le és 18 erdész nevének találjuk benne. Közülük tíz menekült neve először bukkan fel, a többi nyolc erdész már korábban is regisztráltak. Ők azok közé a közszolgálati alkalmazottak közé tartoztak, akik a minisztérium központjában jelentkeztek, de elhelyezést még nem nyertek. A regisztrált menekültek többsége erdőmérnök volt, csak 19 erdőőr szerepel a listán. A megszállás előtti szolgálati helyet tekintve Erdélyből 76 fő, a Felvidékről 47 fő, a Bánságból 26 fő, Horvátországból 23 fő, Kárpátaljáról 18 fő menekült el, egy menekült erdész Boszniában szolgált.

Dékány István az erdőmérnökökön, erdőőrökön kívül rögzítette az erdészeti számvevőket és hivatalnokokat is. Az altisztek aránya magasabb, mint a minisztériumban nyilvántartásba vettek között, emellett erdészeti alkalmazottak feleségei és özvegyei is feltűnnek a listán: összesen 16 fő, illetve 37 fő családtagokkal együtt. A használt források miatt főként erdélyi menekülteket rögzített.

A Földművelésügyi Minisztérium listáin nem szerepelnek a Sopronba menekült Bányászati és Erdészeti Főiskola erdészeti ágazatának alkalmazottai. A főiskola elhelyezése ugyanis a listák keletkezésének időpontjában már biztosított volt, a kormány már korábban rendelkezett a főiskola menekülésére szánt összegekről. A menekült főiskolai hallgatókat ugyanakkor az OMH több alkalommal támogatásban részesítette, sőt Sopronban diákvédelmi osztályt is működtetett, amelynek vezetését Krippel Móric főiskolai tanár látta el 1922-től a Hivatal megszüntetéséig.

Hűség a magyar államhoz

A hatalom átvétele a csehszlovák és román megszállás alá eső hivatalokban hasonlóképpen zajlott. A katonaság bevonulása után hamarosan megjelent egy kijelölt állami képviselő, aki a felsővezetők elmozdítása után az alkalmazottakat felszólította a hűségeskü letételére. Az erdészeti hivatalok elfoglalásának módjában is sok hasonló elem volt a két területen. Csehszlovákiában a hatalom megszilárdulásával 1919 tavaszán kezdődött a hivatalok erőszakkal történő átvétele, a hűségeskü nem tett alkalmazottak elbocsátása.

A Besztercebányai Erdőigazgatóságon például a hivatal főnökét, Temesváry Béla főerdőtanácsost elmozdították, helyére átmenetileg a cseh Alois Indrát nevezték ki, az első kinevezett igazgató 1919 nyarán a szintén csehországi származású Josef Opletal lett. Ha végigtekintünk az erdőigazgatóság 1918. évi névsorán, a 28 fős központi állományból Temesváry Béla és Rochlitz Béla főerdőtanácsosok mellett Babos József, Lengyel Viktor főerdőmérnökök, Toperczer Dezső, Jákói Endre segéderdőmérnökök, valamint Kachelmann Ottó, Scherg Károly és Lux Zoltán erdőmérnök-gyakornokok szerepelnek a Földművelésügyi Minisztérium menekült-nyilvántartásában. Az erdőigazgatósághoz a háború utolsó szakaszában kinevezett Giller Zoltán és Gösswein Lajos segéderdőmérnökök pedig el sem foglalták új állásukat. Közülük Lengyel Viktor főerdőmérnököt 1919. március 31-én bocsátották el állásából, 1920 elején pedig kiutasították Besztercebányáról. Jákói Endre erdőmérnököt szintén kiutasították, ő már 1919. májusban a selmecebányai főiskolával Magyarországra érkezett. A kinevezésekor még csak záradékolt erdőmérnök Lux Zoltánt a hűségeskü megtagadása folytán kiutasították. A csehszlovák hatóságok ugyanis nem engedték, hogy Sopronban tegye le az államvizsgát, mondván, hogy ezt Prágában is megteheti. Az igazgatóság többi tagja –

köztük Chrenóczy Nagy Antal főerdőtanácsos és az 1921 utáni igazgató, Kelemen Béla – valószínűleg a hivatal alkalmazottja maradt, vagy sorsukról nem sikerült adatot gyűjteni.

A román megszállók eljárásáról Kovássy Kálmán, a Máramarosszigeti Erdőigazgatóság erdőtanácsosa naplójában a következőket írta: „1919. május 27-én du. 4 órakor az oláh prefektus M.[áramaros]szigeten felhívott az oláh királyra való hűségeskü letételére. Ezt az egész erdőigazgatósági tisztikar megtagadta, s ezzel állásunkból elmozdítottak.” Ehhez még meglehetősen pártosszal tette hozzá: „Ezzel magas erdészeti kulturánk, s ebben nekem nagyon sok létesítményem és munkám a barbárok kezébe került. Fájdó hazafias és erdészszívvel hagytam ott 23 évi sok és nehéz munkám eredményeit és famíliám ősi fészket.”

Kovássy megnyilatkozása némi gőg mellett azt sugallja, hogy az események egyértelműen és gyorsan folytak le. Ha ezt készpénznek vennénk, akkor hónapokig tartó bizonytalanságot fednénk el. Annak ellenére, hogy hatályban volt a 6720/1918. ME. rendelet, amely értelmében a tényleges erőszakot kerülni, ugyanakkor a fizikai erővel való fenyegetésnek engedni kellett. 1919 elején az erdőigazgatás megszállt területen levő hivatalai nem tudták biztosan, hogy milyen magatartást vár el tőlük a magyar állam, s számos alkalommal kértek írásbeli útmutatást. Azt sokan egyértelműnek látták, hogy a békeszerződés előtt nem szabad de facto elismerni a határokat, így formálisan meg kell tagadni a hivatalok átadását. Az azonban korántsem volt világos, hogy meddig kell elmenni, illetve, hogy miként ítélné meg a magyar állam az eskü esetleges letételét. Van arra vonatkozó levéltári nyom is, hogy egyes helyszínekkel teljesen megszakadt a kapcsolat, az pedig világos, hogy minden irányban akadozott a kommunikáció. Amint alább is hangsúlyozzuk majd, a magyarországi menekültpolitika éles váltásokon ment keresztül, s egyáltalán nem könnyítette meg az állami alkalmazottak stratégiai döntéseit.

A magyar erdőmérnöki kar elvesztésével az utódállamok komoly szakemberhiánnyal küzdöttek. Csehszlovákiában a visszamaradt, hűségeskü tett állami alkalmazottak mellett jellemzően cseh származású szakemberekkel töltötték fel az állásokat. Ráadásul ez a törekvés a prágai kormány politikájával is egybeesett, hiszen a megalakuló Csehszlovák államban a cseh oldal erősebb volt a szlováknál. Az ekkor Csehszlovákiához tartozó kárpátaljai régióban az általános szakemberhiány miatt az első időben viszont az is előfordult, hogy a magyar erdőmérnököt kifejezetten marasztalni próbálták. A két Kőrösmezőn szolgált erdőmérnök közül Jónásch Kornélt 1919 nyarán a román hatóságok elbocsátották, a hatalmat 1919 őszén átvevő csehek től újra visszakapta állását és 1944-ig Kárpátalján maradt. Másikuk, Kacsó András 1919-ben tovább szolgált a román megszállás alatt, 1920-ban a terület új ura, Csehszlovákia, félévi szolgálat után kilakoltatta, és fizetés és nyugdíj nélkül hagyta. A többi menekült sorsában osztozva „*beteg és tönkrement családommal 1921 tavaszán a vagonlakást felcseréltem Kisbérrel*”, ahol a ménesbirtok erdeit kezelte.

A Romániában kialakult szakemberhiányra a helyi kormányzat román származású szakemberek visszatérésére indított kampánnyal válaszolt. Az általunk feltárt iratokban három esetet találtunk. Pascu Viktor, a Zsarnócai Erdőhivatal Körömcébányára beosztott gondnoka 1919. március 2-án jelezte felettesének, hogy szabadsága alatt Budapestről Bánságba és Erdélybe fog utazni, hogy magának állást keressen. Egy, a királyhalmi szakiskolához beosztott segéderdőmérnök családjával 1919. május 25-én távozott ismeretlen helyre, a minisztérium értesülése szerint „*állását elhagyva román szolgálatba lépett*”. A harmadik eset Lintia Valér ügye, aki az erdészeti főiskola adjunktusi állá-

⁴ MNL OL K 178 1507/1921. sz. irat.

sát elhagyva lépett román szolgálatba. A román kormány kampánya az alakuló Csehszlovák államnak is gondot okozott. 1919 nyarán a Besztercebányai Erdőhivatal – egyébként továbbszolgált – vezetője Karvas Emil terjesztett fel jelentést a problémáról. Levelében Pascu Viktor mellett Radonics Vazul ungvári erdőgondnok és más románok távozását is említette.

Ezek a történetek figyelmeztetnek arra, hogy az etnikai és nyelvi identitás az Osztrák–Magyar Monarchia keleti felének hivatalnoki karában gyakran politikai eszköznek bizonyuló elem volt, s ennek a helyzetnek 1918-19-ben előrejelezhetetlen eredményei lehettek. Az identitáskérdések katasztréának és topográfiaiájának összeállítása többéves kutatómunkát igényelne.

Erdész szakemberek helyzete Magyarországon

Az 1920. június 4-én aláírt ún. trianoni békeszerződés, illetve az ennek alapján beiktatott törvények, szabályozták hogyan kell eljárni az állampolgársági ügyekben. 1921. június 26-án a magyar nemzetgyűlés ratifikálta a békeszerződést, ettől a dátumtól számított egy éven belül a polgárok szabályozottan dönthettek arról, melyik állam fennhatósága alá kívánnak kerülni. Azon túl, hogy a menekültbeáramlás erősödése egyre több problémát jelentett, a magyar politika képviselői felismerték azt is, hogy az elszakított területekre került magyarok helyben tartása egy későbbi revízió szükséges feltétele. A magyar kormányzat tehát 1920. október 1-jei hatállyal beköltözési tilalmat vezetett be a beáramlás erősödésére hivatkozva. Az OMH-t a Minisztertanács 1924. június 30-án szüntette meg. A hivatal adminisztrációs ügyeinek vezetésével megbízott Petrichevich Horváth Emil ezt követően foglalta össze a szervezet munkáját, amelyben a menekültek létszámát 350 000 főre tette, ez a szám az újabb becslések alapján magasabb volt.

Dékány István gyűjtése a menekülés dinamikájára is szolgáltat adatokat. A menekülés időpontja mellett több esetben rögzíti azokat a határátkelőket (Biharkeresztes, Hidasnémeti) ahonnan a menekültek érkeztek, a tartózkodási helyek esetében a Nyugati-pályaudvar, szükségsszállások is fel vannak tüntetve, de a nem budapesti helyszínek egy része is vasúti csomópontot (pl. Szolnok) jelent. Néhány esetben a forrásként használt *Erdélyi Hírek* többször is beszámolt egy-egy menekült családjának tartózkodási helyéről. Például Balázs Emil Szatmárnémetiből menekült főerdőmérnök 1920. október 3-án Kiskunfélegyházán, 1920. október 9-én Budapesten tartózkodott öttagú családjával.

Az első világháború menekültkérdésének szimbólumává a vagonlakók váltak. A megszállt területekről menekült, mellékvágányon álló marhavagonokban sanyarú körülmények között lakó család képe megrendítő momentumra vált a válságnak. Az erdőmérnökök esetében az állam, ha el tudta őket helyezni, szolgálati lakást is biztosított. Néhány hosszabb-rövidebb vagonokban töltött időszakot mégis lehet regisztrálni.

Dékány István trianoni menekült-adatbázisában szereplő, tizenegy budapesti állomásokon regisztrált és öt Szolnokon veszteglő menekült családról állíthatjuk biztosan, hogy erdészeti alkalmazottak voltak. A vagonlakók között egy erdőtanácsos, két erdőmérnök és egy fő-erdőszámvető felesége szerepelt. Kuntz Gyula Szászsebesről menekült erdőszámvizsgálót a Hernád és Peterdi utcai községi iskolában kialakított szükségsszálláson regisztrálták. Dékány István idézi a *Világ* cikkét az Országházban kialakított szükségsszálláson lakó gyerekekről, amely név szerint említette Szelezky János Nagybányáról menekült erdőtanácsos két kisfiát is, akiket itt helyeztek el. Az adatbázis szerint az erdőtanácsos és családjának további négy tagja továbbra is vagonlakó volt.

A Magyarországon barlangkutatóként ismertté vált Révay Ferenc erdőmérnök meneküléséről a hivatalos adatok mellett önéletrajza is beszámol. Az 1913-ban oklevelet szerzett szakembert 1918-ban nevezték ki erdőmérnöknek, és 1918 nyarán az Ungvári Főerdőhivatal Fenyvesvölgyi Erdőgondnokság vezetésére kapott megbízást. Azonban lippai szolgálati helyét nem tudta elhagyni. 1919. június 19-én a román hatóságok, mint esküt nem tett alkalmazottat, elbocsátották az állami szolgálatból. Ezután egy fakitermelő cégnél dolgozott, amíg elegendő pénzt gyűjtött és 1920. október 3-án családjával repatriált. Lippáról a szolnoki Tiszai pályaudvarra érve a négytagú család hetekig vagonlakó volt. Dékány István adatbázisa szerint a család 1920. november 24-én Szolnokon tartózkodott. A családfő a megérkezés után haladéktalanul jelentkezett az erdészeti főosztálynál Budapesten, ahol nyilvántartásba vették. Feltehetően a Faértékesítő Hivatal szervezetén belül a parádi fakitermelési kirendeltségnél kellett beosztásra jelentkeznie. Szolgálati lakást Recsken kapott, ahova családjával 1920. december 14-én érkeztek meg. Révay Ferencet végül a Recska határában fekvő csikójárási főerdőmérnök mellé osztották be, itt a kitermelt fa ki szállítása és vonatra rakodása lett a feladata.

Miskolc-Lillafüred. Kilátás a Szinva völgyére, 1928. (Fortepan/Csaba Zoltán)

A fenti beszámolókból is kiderül, hogy a menekült erdőmérnökök első útja a Földművelésügyi Minisztériumba vezetett, ahol a tisztviselők minden tőlük telhetőt megtettek a menekültek elhelyezése érdekében még akkor is, ha a kormány, és ezen belül Kaán Károly helyettes államtitkár véleménye is az volt, hogy minden áttelepülő magyar tisztviselővel, minden magyarral, a revíziós reményekből vezett el egy darab.

A rendelkezésre álló statisztikák alapján elmondhatjuk, hogy a földművelésügyi minisztériumban az erdőmérnöki kar háború végi 800 fős létszámából a megváltozott határok közötti területen az 1921-1922-es költségvetési évre 271 hivatali státusz maradt. Ehhez képest a háború alatti erdőmérnökök legalább negyede (a listák alapján 215 fő) szintén a csonka hazába menekült. A későbbi évek státuszrendezése ráadásul tovább csökkentette az erdőmérnöki pozíciók számát. A magasabb presztízsű állami szolgálat helyett a menekült, illetve az utódállamokban maradt magyar erdőmérnökök számára felértékelődött a városi, uradalmi és egyházi tulajdonú erdőben teljesített szolgálat, esetleg magánmérnöki tevékenységbe kezdhettek, fakezskedelemben helyezkedtek el, vagy pályaelhagyókká váltak.

Magyarországon a segélyezésen túl a nyugdíjak és a menekültek tovább alkalmazása is fontos elemei voltak a válság kezelésének. A bizalmas minősítésű 1920. október 1-jén kelt

Erdész mérőruddal, 1917. (Fortepan/Hanser Mária)

4681. számú minisztertanácsi körrendeletben a miniszterelnök a menekültsegélyre jogosult közalkalmazottak állandó elhelyezkedésének érdekében elrendelte, hogy a megüresedő, illetve az új állásokat, amennyiben lehetséges, menekült közalkalmazottakkal töltsék fel. Ezzel kapcsolatban a miniszterelnök adatokat kért arról, hogy a földművelésügyi minisztériumban milyen elhelyezkedési lehetőségek vannak. Péch Kálmán miniszteri tanácsos 1919. október 31-i válaszában jelentette, hogy az erdészeti ágazatban a menekült alkalmazottak a Duna-menti erdőkben és szigeteken, a Dunántúl nagyobb erdőségeiben felállítandó fatermelő üzemeknél, az ínségmunkára engedélyezett hitelekkel indított beruházásoknál és erdei vasútépítésnél foglalkozni.

A menekültlistákból és a feldolgozott erdész önéletrajzokból ki is derült, hogy a két akció megvalósult. Péch Kálmán ugyan nem említi, de a világháborút követő faínséget ellensúlyozó fakitermeléseket a Faértékesítő Hivatal szervezetében valósították meg. A Faértékesítő Hivatalt az első világháborús hadigazdaságra való áttérés hívta életre 1917. május–júniusban. Az először Faközpontnak nevezett szerv az erdőtulajdonosok által kitermelt fának a saját és gazdasági szükségletek céljaira főlegesen részét lefoglalta és a fővárosi közellátás céljaira beszállította. Ha a tulajdonosok a fát önként nem adták át, a hivatal büntethetett is. A Faértékesítő Hivatalon belül működött a hatósági ármezsgállapító bizottság is, melynek tagjai a minisztérium vezető képviselői közül kerültek ki. A hivatal a kommun alatt is működött.

Látnunk kell, hogy a fatermelő-, fakereskedelmi és fafeldolgozó szektor képviselői végig ellenérdekeltek voltak a Faértékesítő Hivatal működésében, a lobbis és a javuló gazdasági kilátások miatt 1923-ban megszüntették. A nyilvánvaló üzleti hátráltató tényező mellett, amit a fapiacra a hivatal működése jelentett, az erdészeti ágazatban segített ellensúlyozni a más állami alkalmazottakat sújtó háború utáni elhelyezkedési nehézségeket, a háború utáni első időkben fontos szerepet játszott a menekült erdőmérnökökön túl az erdészeti főiskolát végzetek elhelyezkedésében is.

A másik jelentős intézkedés, amellyel a háború utáni munkaerőpiaci válságot kezelték, a vasútépítések felfuttatása volt. Ez is találkozott az erdészeti első világháború utáni, a csonka határok közötti újraszervezésének stratégiai céljaival, hiszen a kitermelt fa közelítéséhez szükség volt iparvasutak építésére. Ilyenek voltak az apátkúti, szilvásvárad, Szinva-völgyi vasútépítkezések. Szintén sok pályakezdő, menekült mérnököt alkalmaztak a lillafüredi Palotaszálló építésénél. A harmadik nagyobb akció, a törvényen alapuló alföldfásítás 1923-ban indult el. Fontos hangsúlyozni, hogy a központi intézkedések segítségével elhelyezett mérnökök jó része rapidíjas volt, az alkalmazás nem jelentett kinevezést, állami hivatalt.

Összefoglalás

Dékány István kutatásai és a Földművelésügyi Minisztérium leltárában megtalált menekültlisták alapján összeállítottunk egy 295 fős adatbázist a megszállt területekről menekült erdészeti alkalmazottakról. A tanulmány a menekültlistákból levonható legfontosabb következtetéseket tartalmazza, egyben bemutatva a földművelési minisztérium erőfeszítéseit a menekültsegélyezésére, illetve továbbfoglalkoztatására.

A trianoni menekülthullám folyamánként a történelmi Magyarországon működő erdőmérnöki kar legalább negyede menekült a megváltozott határok közé. Hozták magukkal szakértelmüket, tapasztalatukat, és az addig kevésbé intenzíven kezelt erdőterületek felvirágoztatása érdekében állították. A lecsökkent területű országban az erdészeti államigazgatást újra kellett szervezni és újra kellett gondolni az erdőművelés és a vágás módszereit is. Újabb erdőterületeket kellett kezelésbe vonni, és mindezzel együtt a birtokviszonyok eredményeként felértékelődött a magánerdők szerepe. Csökkent az államerdészetben dolgozók aránya, az erdészeti alkalmazottak ráadásul nominálisan csak a háború előtt fizetések felét-kétharmadát keresték. Az alkalmazásban maradtak egy része is csak hivatalos állami státuszon kívüli nem rendszeres alkalmazottként, rapidíjasként tudott elhelyezkedni.

Fakitermelés a Görgényi-havasokban, 1940-es évek. (Illyés Zoltán/Illyés Benjámín)

Az utódállamok kezdetben az általuk a hűségük megtagadásának okán vagy ürügyén elbocsátott, a magyar államhoz lojális szakemberek kiesésével jelentős szakemberhiánnyal küzdöttek. Az állásvesztés mély sebeket hagyott maga után azokban is akik maradtak, s sokan közülük pályamódosításra kényszerültek.

Homor Péter – Ásványi Szabolcs – Balogh Róbert